

Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
Journal EPOCHI [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo

Том / Volume XXIII (2015),
Книжка / Issue 1

ЕДИНИЧЕН ГРОБ ИЛИ НЕКРОПОЛ ОТ ЕЗИЧЕСКИЯ ПЕРИОД ОТ СЕЛО СМИН, ОБЩИНА ШАБЛА

Илиян ХРИСТАКИЕВ, Николай ХРИСИМОВ

AN INDIVIDUAL BURIAL OR A NECROPOLIS FROM THE PAGAN PERIOD FROM THE VILLAGE OF SMIN, MUNICIPALITY OF SHABLA

Iliyan HRISTAKIEV, Nikolay HRISIMOV

Abstract: In the spring of 1989, while digging for a yard shaft in the village of Smin, was found a grave, which was eventually destroyed. It was later ascertained that it was an inhumation burial, oriented west-east, with ceramic pot placed by the legs of the buried.

The type of pot gives the opportunity to date the whole grave in the pagan period of the First Bulgarian Empire. It is also possible to assume that this grave was part of a (biritual?) necropolis, where the inhumations were oriented from west to east.

Key words: village of Smin, individual burial, necropolis, pagan period, First Bulgarian Empire.

През пролетта на 1989 г. при изкоп за шахта в дворно място в село Смин, община Шабла, Колю Енев от с. Ваклино попада на погребално съоръжение. Поради непознаване на нормативната база, изясняваща действията на граждани и организации в подобни ситуации, и понеже споменатото съоръжение попада в центъра на изкопа и пречи на по-нататъшната работа, той го унищожава.

Всичко щяло да „мине и замине“, ако случайно на мястото не се оказал кметът на селото Никола Томов, който събира част от костите и погребалния инвентар и сигнализира за случая. Картичката, която заварихме на мястото, не бе никак приятна. От изхвърляната от изкопа пръст стърчаха кости, валяше се керамика. Камъните от съоръжението бяха струпани на куп.

За какво става дума. От разказа на откривателя и от събраните на мястото материали става ясно, че е унищожен средновековен гроб. Погребението е извършено в гробна яма с дълбочина около метър от съвременния терен, маркирана от двете дълги страни с по една редица плочести необработени камъни, поставени вертикално. Трупът е лежал положен между тях. Позата и ориентацията на погребения не могат да бъдат уточнени, а ориентацията му е изток – запад, с глава на запад. До краката е бил поставен керамичен съд, открит в крайно фрагментирано състояние, впоследствие реставриран в ателието на музея в Добрич. За откриването на гроба бе съобщено своевременно в местния вестник¹.

Като сигурен погребален инвентар на гроба може да се причисли споменатият съд. Той е черен на цвят, изработен от недобре пречистена от пясък глина и е лошо изпечен. По външната повърхност е украсен с врязана украса – вълнообразни и хоризонтални линии в групи, като вълнообразните са нанесени върху хоризонталните. Неукрасени са останали само ивици с ширина 20 мм, намиращи се непосредствено под устието и в най-долната част на съда.

Размери: Височина 14 см; диаметър на устието 10,5 см. Диаметър на дъното 7,5 см. Инв. № Ш ас 6 (ил. 1).

Сред събрания на място и по повърхността на керамичния материал се различават фрагменти от още няколко съда. Интересни са част от устие на дебелостенен глинен съд с форма и украса, подобни на тези от гореописания и керамични фрагменти от типа „сива с излъскани ивици”, битоваща в района паралелно с керамика като тази от гроба.

Запазена е и горната част от черепната кутия на погребания (ил. 2).

Освен керамика, сред събраните материали се оказаха и парче от черупка на черна мида и кремъчен отцеп. Но, за съжаление, всичко, освен глинения съд от гроба, е без стратиграфия и без възможност да се възстановят местата на находките като гробен инвентар.

Опорните точки, по които е възможно датирането на представения гроб, са ориентацията на погребания индивид и откритото до него гърне. За целта накратко ще бъдат представени най-близките в региона некрополи, а също и други паметници от Първото българско царство, в чийто контекст гробът би могъл да се впише.

В землището на с. Смин няма данни за съществувало средновековно селище. Най-близкото проучено селище, което е с некропол, е от периода на Първото българско царство и се намира на Големия остров в Дуранкулашкото езеро, отстоящ на 4,5 км източно от село Смин [Тодорова, Х. (ред.), 1989].

Друг некропол в района от същия период е проучен частично от Любка Бобчева през 1976 – 1977 г.; той е до южните покрайнини на с. Езерец, община Шабла [Атанасов, А., Бобчева, Л., Василчин, А. 1985, с. 25]. Разкрити са 11 гроба. Гробните ями са с трапецовидна форма, оградени с камъни, а отгоре покрити с плочи. Ориентирани са в посока изток – запад. Погребаните са положени с глава на запад, а ръцете им по християнския обред са върху тялото. Особеностите на погребалния обред и положението на телата на погребаните датират некропола във времето след покръстването, т. е. след средата на IX в. Материалите от проучванията не са публикувани и се съхраняват в РИМ – Добрич.

Малко по-отдалечени, но все в същия регион, се намират още няколко некропола. Те са при селата Топола [Ангелова, С., Дончева-Петкова, Л., Даскалов, М. 1997] и Могилище [Йотов, В. 2007, с. 128], а също и на територията на град Балчик [Димитров, М. 1991; Дончева-Петкова, Л. 2009]¹. Всички тези некрополи са биритуални (с трупозгаряния и трупополагания) и се отнасят към езическия период на Първото българско царство. В ориентацията на трупополаганията в тях преобладава посоката север – юг.

Намереното в гроба глинено гърне по форма може да бъде отнесено към вариант А₃ по типологията на Л. Дончева-Петкова; гърнето се датира най-общо към втората половина на VIII – X век [Дончева-Петкова, Л. 1977, с. 41 – 43]. При консултация с проф. д-р Б. Борисов той го отнесе към VIII – началото на IX в.

Предвид датировката на гърнето от гроба, то и самото гробно съоръжение трябва да бъдат отнесени към езическия период на българското Ранно средновековие. Освен традиционната и преобладаваща в езическия период ориентация на трупополаганията към посока север – юг, съществува и група некрополи с ориентация както при християнските (изток – запад), но с езически ритуал на погребване. В тази група влизат некрополите: Черна, Хитово, а на северния бряг на р. Дунав – Обършия Ноуъ, Изворул, Фратещ, Султана, Кирножи и Владени-Попина [Атанасов, Г. 2015, с. 202]. Възможно е това да е гроб от още един езически некропол, ориентиран изток – запад.

Предвид всички данни и съпоставката на данните за погребалния обред и инвентара на гроба е възможно откритият в село Смин гроб да бъде датиран към езическия период на Първото българско царство и вероятно е част от (биритуален?) некропол, при който трупополаганията са ориентирани по посока изток – запад. С публикуването на информация за този гроб/некропол спомагаме за увеличаване броя на известните гробни съоръжения от раннобългарския период в сърцето на Българската държава на Долен Дунав.

¹ На територията на съвременния град Балчик са регистрирани три некропола от езическия период на Първото българско царство, от които се проучва само един – № 3.

ЛИТЕРАТУРА/ REFERENCES

Ангелова, С., Дончева-Петкова, Л., Даскалов, М. 1997 – Ст. Ангелова, Л. Дончева-Петкова, М. Даскалов. Двуобредният ранносредновековен некропол край село Топола, Каварненска община. – В: Проблеми на прабългарската история и култура. Т. 3. Шумен, 1997, с. 141 – 154. [Angelova, St., Doncheva-Petkova, L., Daskalov, M. Dvuobredniyat pannosrednovekoven nekropol kraj selo Topola, Kavarnenska obshtina. – In: Problemi na prabulgarskata istoria i kultura. T. 3, Shumen, 1997.]

Атанасов, А., Бобчева, Л., Василчин, А. 1985 – А. Атанасов, Л. Бобчева, А. Василчин. Шабла. София, 1985. [Atanasov, A., Bobcheva, L., Vasilchin, I. Shabla, Sofia, 1985.]

Атанасов, Г. 2015 – Атанасов, Г. Първостроителите на българската държавност. София, 2015. [Atanasov, G. Purvostroitelite na bulgarskata durzhavnost. Sofia, 2015.]

Димитров, М. 1991 – М. Димитров. Старобългарски некрополи в град Балчик. – В: Проблеми на прабългарската история и култура. Т. 2. София, 1991, с. 87 – 100. [Dimitrov, M. Starobulgarski nekropoli v grad Balchik. – In: Problemi na prabulgarskata istoria i kultura. T. 2. Sofia, 1991.]

Дончева-Петкова, Л. 1977 – Л. Дончева-Петкова. Българска битова керамика през ранното Средновековие. София, 1977. [Doncheva-Petkova, L. Bulgarska bitova keramika prez rannoto Srednovekovie. Sofia, 1977.]

Дончева-Петкова, Л. 2009 – Л. Дончева-Петкова. Некрополът при Балчик. Нови данни за прабългарите. – Археология, 2009, кн. 1 – 2, с. 76 – 88. [Doncheva-Petkova, L. Nekropolat pri Balchik. Novi dannii za prabulgarite. – Arheologia, 2009, kn. 1 – 2, s. 76 – 88.]

Йотов, В. 2007 – Валери Йотов. Нови данни за ранносредновековни български некрополи. – В: Изследвания по българска средновековна археология. Сборник в чест на проф. Рашо Рашев. Велико Търново, 2007, с. 125 – 137. [Yotov, V. Novi dannii za pannosrednovekovni bulgarski nekropoli. – In: Izsledvanija po bulgarska srednovekovna arheologia. Sbornik v chest na prof. Rasho Rashev. Veliko Tarnovo, 2007, s. 125 – 137.]

Тодорова, Х. (ред.), 1989 – Дуранкулак. Т. 1. Ред. Х. Тодорова. София, 1989. [Durankulak. T. 1. Red. H. Todorova. Sofia, 1989.]

Ил. 1. Гърнето от открития гроб в с. Смин

Ил. 2. Черепът на погребания в гроба в с. Смин